

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан економічного факультету
А. Діброва **Анатолій ДІБРОВА**
“30” травня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри економіки
Протокол № 15 від “29” травня 2023р.
Завідувач кафедри економіки
В. Байдала **Вікторія БАЙДАЛА**

”РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОП «Економіка»
Людмила Степасюк **Людмила СТЕПАСЮК**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НОРМУВАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ І ОПЛАТА ПРАЦІ**

спеціальність: 051 Економіка
освітня програма: Економіка підприємства
Факультет: економічний
Розробник: ст. викладач Коваленко Л.В.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Нормування, організація і оплата праці

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній рівень		
Освітній ступень	Бакалавр	
Спеціальність	051 Економіка	
Освітня програма	«Економіка підприємства»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсова робота		
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	4	
Семестр	8	
Лекційні заняття	26 год	
Практичні, семінарські заняття	26 год.	
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	68 год.	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4 год	

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є забезпечення розуміння студентами теоретико-методологічних та прикладних основ науки про організацію і оплату праці.

Завдання: сформувати в студента сукупність знань про закономірності розвитку організації праці в сільському господарстві; надати практичні навички студентам з ефективної організації трудових процесів в галузях АПК; озброїти прийомами та методами нормування праці на різних роботах у сільськогосподарському виробництві, навчити користуватися довідниками нормативних матеріалів; ознайомити з досвідом роботи міжнародних організацій в сфері соціально-трудова відносин, зокрема Міжнародної організації праці.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки. СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

Програмні результати навчання (ПРН):

3.Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

12.Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

13.Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

18.Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

21.Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Нормування, організація праці: сутність, зміст, мета і завдання. Сутність та зміст нормування праці. Роль та значення нормативів. Вимоги до нормативів у різних виробничих умовах. Класифікація нормативів залежно від типів виробництва і місця використання. Місце розробки нормативів, призначення та галузі використання. Загальний порядок розробки нормативів. Функції та класифікація норм праці. Зміст поняття “організація праці”. Мета, завдання, елементи та напрямки організації праці. Закони розвитку організації праці. Відмінність організації праці від організації виробництва.

Тема 2. Методи вивчення трудових процесів та витрат робочого часу. Поняття та сутність робочого часу. Методи вивчення витрат робочого часу. Класифікація витрат та втрат робочого часу різних категорій робітників. Технічні засоби вивчення робочого часу. Фотографія робочого часу, її види та призначення. Проведення спостережень. Обробка результатів. Хронометраж операцій. Етапи проведення хронометражу операцій. Підготовка, проведення та обробка результатів спостережень. Аналіз здобутих результатів.

Тема 3. Методи розрахунку норм праці та нормативні матеріали. Особливості нормування основного та допоміжного часу. Точність та обґрунтованість норм часу у різних типах виробництва. Дослідно-статистичний метод встановлення норм часу. Сфера використання. Недоліки дослідно-статистичного метода. Аналітичний метод встановлення норм часу за нормативами. Розрахунок норм на основі витрат робочого часу та режимів роботи устаткування.

Тема 4. Становлення і розвиток організації праці. Сутність, значення та завдання наукової організації праці на сучасному етапі. Зв'язок організації праці з іншими дисциплінами. Основні принципи наукової організації праці.

Напрямки наукової організації праці. Розробка та впровадження планів із наукової організації праці.

Тема 5. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці. Вплив заходів з організації праці на продуктивність праці. Фактори підвищення продуктивності праці. Цілі розрахунку економічної ефективності заходів з організації праці.

Тема 6. Дослідження та раціоналізація трудового процесу. Методи дослідження трудових процесів. Раціоналізація трудових процесів. Критерії оптимізації трудових процесів. Сутність наукового підходу до пізнання трудових процесів.

Тема 7. Стимулювання праці на підприємстві. Суть, види, функції та системи стимулювання та мотивації праці. Класифікація стимулів праці. Вибір стратегії та напряму стимулювання.

Тема 8. Організація професійної підготовки робітничих кадрів. Планова чисельність працівників. Підготовка та підвищення кваліфікації робітників на виробництві. Перепідготовка та навчання робітників іншим професіям. Профорієнтація та профвідбір

Змістовий модуль II.

Тема 9. Дисципліна і мотивація праці. Системи стимулів та мотивацій праці. Цільові теорії мотивації. Нові тенденції кадрового менеджменту. Дисципліна праці. Виробничо-трудова дисципліна. Основні структурні елементи дисципліни.

Тема . Організація праці окремих категорій працівників. Організація праці робітників, зайнятих забезпеченням робочих місць інструментом, організація праці налагоджувальників устаткування, організація праці на транспортних роботах, організація праці робітників, зайнятих контролем якості продукції, організація праці керівників та спеціалістів підприємств.

Тема 9. Управління організацією праці на підприємстві. Оцінка рівня організації системи управління. Типи, методи та форми управління працею. Етапи організаційного проектування робіт із регламентації та зміст документації. Організаційно-розпорядча діяльність персоналу управління як форма здійснення управлінського рішення..

Тема 10. Політика доходів і оплата праці. Основні цілі і пріоритети соціальної політики на сучасному етапі розвитку економіки України. Рівень життя: поняття і фактори, його визначальні. Структура доходів населення.

Трудові і нетрудові доходи. Прожитковий мінімум і методи його розрахунку.. Мінімальні соціальні стандарти рівня життя населення..

Тема 11. Політика доходів і регулювання оплати праці. Основні цілі і пріоритети соціальної політики на сучасному етапі розвитку економіки України. Рівень життя: поняття і фактори, його визначальні. Структура доходів населення. Трудові і нетрудові доходи. Прожитковий мінімум і методи його розрахунку.. Мінімальні соціальні стандарти рівня життя населення. Законодавчі і нормативні документи державного регулювання оплати праці. Мінімальна оплата праці і мінімальні гарантії держави у сфері праці і її оплати. Генеральна тарифна угода і тарифна угода на галузевому рівні як основа договірної регулювання оплати праці.

Тема 12. Планування праці та заробітної плати. Характеристика планового фонду робочого часу та його складових (календарний фонд робочого часу; номінальний фонд робочого часу; явочний фонд робочого часу; плановий ефективний фонд робочого часу). Суть та методи визначення планового фонду заробітної плати.

Тема 13. Міжнародний досвід використання програм регулювання організації і оплати праці. Методи роботи МОП. Сфери Міжнародних трудових норм. Конвенції і рекомендації МОП. Порядок розробки норм. Юридичні аспекти конвенцій і рекомендацій. Контроль за застосуванням міжнародних трудових норм. Міжнародне технічне співробітництво. Дослідницька і видавнича діяльність МОП.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	тижні	усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	
Тема 1 Нормування, організація праці: сутність, зміст, мета і завдання.	1	4	2				2
Тема 2. . Методи вивчення трудових процесів та витрат робочого часу	2	12	2	4			6
Тема 3 Методи розрахунку норм праці та нормативні матеріали	3	12	2	4			6
Тема 4. Становлення і розвиток організації праці.	4	6	2				4
Тема 5. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці	5	8	2	2			4
Тема 6. Дослідження та раціоналізація трудового процесу	6	6	2	2			2
Тема 7. Стимулювання праці на підприємстві.	7	10	2	2			6
Тема 8. Організація професійної підготовки робітничих кадрів.	8	8	2	2			4
Разом за змістовим модулем 1		66	16	16			34
Тема 9. Дисципліна і мотивація праці	9	10	2				8
Тема 10. .Управління організацією праці на підприємстві	10	10	2	2			6
Тема 11. Політика доходів і регулювання оплата праці.	11	14	2	4			8
Тема 12. Планування праці та заробітної плати	12	14	2	4			8
Тема 13. Міжнародний досвід використання програм	13	6	2				4

регулювання організації і оплати праці.							
Разом за змістовим модулем 2		54	10	10			34
Усього годин		120	26	26			68

4. Теми семінарських занять (не передбачені навчальним планом)

5. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Розрахунку економічної ефективності заходів з організації праці. Продуктивність і ефективність праці	2
2	Паспортизація в рослинництві	2
3	Паспортизація в тваринництві	2
4	Нарахування оплати праці трудового колективу	2
5	Розрахунок прожиткового мінімуму	1
6	Розрахунок тарифної сітки оплати праці	2
7	Аналіз звітність і аудит у сфері праці	1
8	Нормування праці на ручних роботах	2
9	Нарахування мінімальної заробітної плати	2
10	Планування врожайності, валових зборів	3
11	Оплата праці у ремонтній майстерні	2
12	Нормування на механізованих польових роботах на основі хронографії робочого дня	3
13	Нормування праці на транспортних роботах	1
14	Оплата праці керівників та спеціалістів	1
	Всього	26

6. Теми лабораторних занять (не передбачені навчальним планом)

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1 Нормування, організація праці: сутність, зміст, мета і завдання.	2

2	Тема 2. Методи вивчення трудових процесів та витрат робочого часу	6
3	Тема 3 Методи розрахунку норм праці та нормативні матеріали	6
4	Тема 4. Становлення і розвиток організації праці	4
5	Тема 5. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці	4
6	Тема 6. Дослідження та раціоналізація трудового процесу	2
7	Тема 7. Стимулювання праці на підприємстві.	6
8	Тема 8. Організація професійної підготовки робітничих кадрів.	4
9	Тема 9. Дисципліна і мотивація праці	8
10	Тема 10. .Управління організацією праці на підприємстві	6
11	Тема 11. Політика доходів і регулювання оплата праці.	8
12	Тема 12. Планування праці та заробітної плати	8
13	Тема 13. Міжнародний досвід використання програм регулювання організації і оплати праці.	4

68

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання

1. Поняття праці та її характер в умовах ринкової економіки.
2. Економічна та соціальна сутність процесу праці.
3. Закони розвитку організації праці.
4. Сутність, значення та завдання наукової організації праці на сучасному етапі.
5. Розробка та впровадження планів із наукової організації праці.
6. Сутність наукового підходу до пізнання трудових процесів.
7. Нормування праці: види, методи.
8. Способи визначення затрат робочого часу.
9. Нормування праці в рослинництві.
10. Нормування праці в тваринництві.
11. Нормування праці в ремонтній майстерні.
12. Поняття “професія”, “спеціальність”, “кваліфікація”.
13. блік та аналіз робочого часу.
14. Етапи аналізу використання робочого часу.
15. Порядок розрахунку нормативів трудомісткості управління.
16. Умови та принципи створення трудових колективів.
17. Організація та планування роботи трудових колективів .
18. Планова чисельність працівників.
19. Підготовка та підвищення кваліфікації робітників на виробництві.
20. Перепідготовка та навчання робітників іншим професіям.

21. Профорієнтація та профвідбір.
22. Системи стимулів та мотивацій праці.
23. Дисципліна праці. Основні структурні елементи дисципліни.
24. Типи, методи та форми управління працею.
25. Етапи організаційного проектування робіт з регламентації та зміст документації.
26. Вплив заходів з організації праці на продуктивність праці.
27. Фактори підвищення продуктивності праці.
28. Цілі розрахунку економічної ефективності заходів з організації праці.
29. Методика розрахунку показників економічної ефективності щодо вдосконалення процесу організації праці.
30. Взаємозв'язок між соціальною та економічною ефективністю організації праці.
31. Мета та об'єкти управління працею.
32. Функції та фактори управління працею.
33. Рівні управління працею.
34. Форми управління працею.
35. Методи управління працею.
36. Типи управління працею.
37. Розрахунок планової чисельності працівників.
38. Особливості підготовки спеціалістів.
39. Етапи повного періоду адаптації молодого спеціаліста.
40. Етапи організації аналітичної роботи.
41. Методики аналізу і визначення рівня організації праці.
42. Рівень життя населення: поняття, фактори.
43. Рівень життя населення: суть та показники.
44. Прожитковий мінімум: суть та методи встановлення.
45. Рівні задоволення потреб населення.
46. Методи формування споживчих бюджетів.
47. Види стимулів праці.
48. Класифікація стимулів трудової поведінки.
49. Вибір стратегії стимулювання.
50. Напрями стратегії стимулювання.

Тести для визначення рівня засвоєння знань студентами

Види працездатності:

1.	загальна; спеціальна; обмежена; вікова; неповна; непродуктивна
2.	загальна; професійна; обмежена; вікова; повна; умовна
3.	загальна; кваліфікована; обмежена; вікова; неповна; умовна
4.	загальна; спеціальна; обмежена; вікова; неповна; умовна

Рівні управління працею:

1.	міжнародний рівень, рівень держави, рівень підприємства
2.	міжнародний рівень, рівень організації, рівень підприємства

3.	міжнародний рівень, рівень держави, рівень галузі
----	---

Знайти відповідність між факторами організації управління працею на підприємстві та їх характеристикою

Фактори організації управління працею на підприємстві	Характеристика факторів
1. Об'єктивні	А- розміри підприємства, продукція, що випускається, складність технологічного процесу, характер і тип виробництва, кваліфікація керуючих, галузева приналежність підприємства та ін.,
2. Суб'єктивні	Б - підхід до проблем праці з боку керівників (наприклад, системи мотивації та стимулювання праці, турбота про умови праці, розвиток виробничої демократії та ін.).

Основні чинники форм організація праці на підприємствах, в окремих галузях виробництва

1.	рівень науково-технічного прогресу, системи управління виробництвом ; психологічні фактори і особливості екологічного середовища; низка чинників, обумовлених характером завдань, які вирішуються в різних ланках системи управління.
2.	рівень науково-технічного прогресу, системи організації виробництва; психологічні фактори і особливості санітарно-гігієнічного середовища; низка чинників, обумовлених характером завдань, які вирішуються в різних ланках системи управління.
3.	рівень науково-технічного прогресу, системи організації виробництва; психологічні фактори і особливості екологічного середовища; низка чинників, обумовлених характером завдань, які вирішуються в різних ланках системи управління.
4.	рівень організації праці, системи організації виробництва; психологічні фактори і особливості екологічного середовища; низка чинників, обумовлених характером завдань, які вирішуються в різних ланках системи управління.

Знайти відповідність між формами управління працею на підприємстві та їх характеристикою

Форми управління працею на підприємстві	Характеристика
1 - державні	А- генеральні угоди, регіональні та територіальні угоди, галузеві (міжгалузеві) тарифні та професійні тарифні угоди, колективні договори між представниками трудових колективів (працівниками та адміністрацією підприємства (роботодавцем), індивідуальні трудові договори (контракти) ;
2 - договірні	Б - акція протесту чи страйк працівників, переобрання керівника).
3- громадські (суспільні)	С - у вигляді законодавчої, виконавчої та судової влади, що регулюють відносини суб'єктів соціально-трудова відносин;

Знайти відповідність між рівнями управління працею та їх характеристикою

1-міжнародний рівень	А)здійснюється системою загальнодержавних органів
----------------------	---

2- рівень держави	Б) управління працею на міжнародному рівні здійснює Міжнародна організація праці (МОП),
3 - рівень підприємства	С) найбільш раціональне та ефективне використання персоналу, живої і матеріалізованої праці, оптимальне витрачання коштів на оплату та матеріальне стимулювання працівників).

Знайти відповідність між типами управління працею на підприємстві та їх характеристикою

Типи управління працею	Їх характеристика
1. Демократичний	А- тип управління працею - означає повноцінну громадянську суб'єктність багатьох, тобто багато суб'єктність, яка в повній мірі розвинута і вільно реалізується в просторі демократично прийнятого закону. Серед проміжних видів цього типу управління найчастіше виділяють самоуправління.
2. Диктатурний	Б - тип управління працею – означає узурпування прав суб'єктності вузьким прошарком. Серед проміжних видів цього типу управління найчастіше виділяють: авторитарний та тоталітарний .

Поставте у відповідність термін та його тлумачення

1. Матеріальне стимулювання	А. Система оплати праці, система диференційованого обліку видів та результативності праці, система реалізації отриманих за працю грошових коштів
2. Нематеріальні стимули	Б. Моральні цінностях людини, усвідомлення працівником своєї праці як обов'язку перед суспільством, цінування і корисності цієї праці.

Знайти відповідність між видами трудової дисципліни та їх характеристикою

Вид трудової дисципліни	Характеристика трудової дисципліни
виконавча	чітке виконання кожним працівником своїх обов'язків, без прояву ініціативи та активності;
активна	дотримання прав при виконанні обов'язків за принципом: дозволено все, що не заборонено законом. Тут працівнику надається можливість активно користуватись своїми правами;
самодисципліна	це виконання своїх обов'язків, можливість проявляти активність, реалізувати свої права на основі самоуправління.

Чи вірне твердження?

Дисципліна праці – це заснований на принципах моралі і закріплений в нормах права порядок взаємовідносин суб'єктів процесу спільної праці, який виражається у свідомому і точному виконанні працівником своїх трудових обов'язків, здійсненні наданих прав та дотриманні встановлених обмежень і заборон.

Так або ні

Оберіть існуючи сторони дисципліна праці?

- об'єктивна ,суб'єктивна
- економічна, виробнича

Назвіть дисципліну, яка вводить особистість у певний стереотип поведінки, що прийнятий і підтримується даним колективом.
трудова або колективна

Розставити у відповідності до стимулів спрямованості:

- позитивні: заохочення певної трудової діяльності;
- негативні: зауваження, догана, перенесення черги на житло, відпустки на зимовий час, позбавлення премій, різні форми колективного впливу.

Оберіть пропущене слово в визначенні

Трудова дисципліна — це форма суспільних _____ людей у процесі виконання трудових функцій, з обов'язковим підпорядкуванням учасників певному розпорядку. зв'язків або відносин

Чи вірно твердження, що основними методами забезпечення дисципліни праці є методи переконання, виховання, заохочення та примушення?
Так чи ні

Надати визначення рівня життя населення

Встановіть відповідність між матеріальними стимулами трудової мотивації

матеріальні стимули	трудова мотивація
1) грошові доплати й надбавки.	А. Заробітна плата, а також різного роду премії,
2) не грошові надання	Б. Умови побутового обслуговування на підприємстві, житла, путівок на відпочинок і лікування

Дати визначення терміну «прожитковий мінімум»

— вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я, набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості».

Оберіть вірну відповідь до якої економічної категорії віднести статистичний, нормативний та ресурсний методи

Приклади задач:

Визначити норму штучно-калькуляційного часу, якщо основний час (T_o) – 6 хв., допоміжний час (T_d) – 3 хв., час на обслуговування робочого місця ($T_{обс}$) – 4% від оперативного часу, час на відпочинок (T_v) – 5% від оперативного часу, підготовчо-завершальний час ($T_{пз}$) – 40 хв на зміну, тривалість зміни ($T_{зм}$) – 480 хв.

Як зміниться норма часу (% , хвилин), якщо норма виробітку збільшиться з 72 до 87 деталей за зміну тривалістю 480 хв.?

Визначити норму штучно-калькуляційного часу, якщо основний час (T_o) – 6 хв., допоміжний час (T_d) – 3 хв., час на обслуговування робочого місця ($T_{обс}$) – 4% від оперативного часу, час на відпочинок (T_v) – 5% від оперативного часу, підготовчо-завершальний час ($T_{пз}$) – 40 хв на зміну, тривалість зміни ($T_{зм}$) – 480 хв.

Визначити рівень виконання норм виробітку, якщо працівник протягом місяця виготовив: деталей «А» (Q1) – 120 шт, за норми часу (Нт) – 1,2 н/год на деталь; деталей «В» (Q2) – 30 шт, за норми часу (Нт) – 2,3 н/год на деталь; ; деталей «С» (Q3) – 11 шт, за норми часу (Нт) – 0,7 н/год на деталь; при цьому було відпрацьовано (Д) – 23 робочі дні, тривалість зміни ($T_{зм}$) – 8 години

Приклад екзаменаційного білету

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС Бакалавр напряму підготовки/ спеціальність економіка	Кафедра Економіки 2022-2023 навчальний рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 7 з дисципліни Нормування, організація і оплата праці	Затверджую Зав. Кафедри Байдала В.В.
Екзаменаційні запитання			
1. Етапи організації аналітичної роботи.			
2. Суть, мета та методи державного регулювання оплати праці.			
Тестові завдання			
1 Знайти відповідність між факторами організації управління працею на підприємстві та їх характеристикою			
Фактори організації управління працею на підприємстві	Характеристика факторів		
1. Об'єктивні	А- розміри підприємства, продукція, що випускається, складність технологічного процесу, характер і тип виробництва, кваліфікація керуючих, галузева приналежність підприємства та ін.,		
2. Суб'єктивні	Б - підхід до проблем праці з боку керівників (наприклад, системи мотивації та стимулювання праці, турбота про умови праці, розвиток виробничої демократії та ін.).		
2. Формула визначення коефіцієнту необхідного обороту _____			
3. Основна мета управління працею - є _____			
4. Види стимулів трудової мотивації			
1.	Моральне заохочення, економічне заохочення, системне заохочення		
2.	Матеріальне заохочення, моральне заохочення, примушення		
3.	Матеріальне заохочення, нематеріальне заохочення, цільове		
4.	Мотивація, матеріальне заохочення, узгодженість		
5. Рівні управління працею:			
1.	міжнародний рівень, рівень держави, рівень підприємства		
2.	міжнародний рівень, рівень організації, рівень підприємства		
3.	міжнародний рівень, рівень держави, рівень галузі		
6. Що означає відображення ступеню розвитку і рівня задоволення різноманітних потреб людини, яка живе в суспільстві?			
7. Види споживчого бюджету _____			
8. Працівнику за повністю відпрацьований місяць нарахували:			

2100,00 грн. – посадовий оклад,
380,00 грн. – доплата за роботу в нічний час.
624,00 грн. – індексація заробітної плати. Розрахувати доплати до мінімальної зарплати з індексацією

9. Визначити середній рівень виконання норм виробітку за умови, що 12 робітників виконали норми лише на 90%, 85 – на 100%, 70 – на 127%, 30 – на 156%.

10. Розрахувати економічну ефективність комплексу заходів з організації праці, якщо впровадження підвищить продуктивність праці на 7 %. Базова собівартість продукції на дільниці становить 380 тис. грн, питома вага умовно-постійних витрат у собівартості – 23%, а збільшення поточних витрат – 2,5 тис. грн, одноразові затрати – 9 тис. грн, нормативний коефіцієнт порівняльної економічної ефективності $E_n = 0,15$.

9. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювальне-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (затверджено Вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023р. протокол № 10), видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквиуму тощо, що можна оцінити чисельно.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамену або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамен - це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік - це форма атестації, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння здобувачем вищої освіти програми виробничої практики, підготовки та захисту курсової роботи (проекту) .

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком

освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

Зміст екзаменів і заліків визначається робочими навчальними програмами дисциплін.

11. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (затверджено Вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023р. протокол № 10)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

12. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс «Нормування, організація і оплата праці», розроблений на базі платформи Moodle, розміщений на навчальному порталі НУБіП України. Вебсторінка. URL:

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2973> (українською мовою)

2. Коваленко Л.В. Конспект лекцій з дисципліни «Нормування, організація і оплата праці» для студентів ОС «Бакалавр» галузі знань 07: Управління та адміністрування, спеціальності: 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Київ: Наукова столиця, 2021. 55 с.

3. Коваленко Л.В. Конспект лекцій з дисципліни «Нормування, організація і оплата праці» для студентів ОС «Бакалавр» галузі знань 05: Соціальні та поведінкові наук, спеціальності 051 – Економіка. Київ: Наукова столиця, 2019. 83 с.

4. Коваленко Л.В. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни "Нормування, організація і оплата праці" для студентів економічного факультету. Київ: Наукова столиця, 2021. 51 с.

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бабенко А.Г., Бондаревська К.В. Нормування праці: навчально-наочний посібник для студентів денної та заочної форм навчання. Вид. 2-ге, доп. - Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2021. 158 с.
2. Бичин В.Б. Організація і нормування праці: підручник Київ: Компрінт, 2017.
3. Віноградська О.М. Організація праці менеджера. Харків: ХНАМГ, 2018. 190с.
4. Данюк В.М. Організація праці менеджера. Київ: КНЕУ, 2016. 272 с.
5. Дикань В.П. Маслова В.О. Організація процесів виробництва на підприємстві та нормування праці: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Харків: УкрДАЗТ, 2020. – 431с.
6. Ділові ігри, виробничі ситуації та практичні завдання з навчальної дисципліни «Управління персоналом Харків, 2017. 108 с.
7. Єгоршин О.П. Організація праці персоналу. Харків, 2020. 320 с.
8. Крушельницька О.В. Організація праці. Житомир: ЖДТУ, 2017. 355 с.

Допоміжні

9. Енциклопедичний словник: соціально-трудова сфера: 100 термінів і понять під заг. ред. Мельника С.В. Луганськ, 2005. 168 с.
10. Калина А.В. Організація і оплата праці в ринкових умовах (аспекти ефективності. Київ: МАУП, 2015.
11. Коваленко Л.В. Сутність стратегії підприємства. Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві: матеріали доповідей VII-го Міжнародного науково-практичного семінару (м. Київ., 11 – 12 лютого 2022 р.). К: Видавництво «Наукова столиця», 2022. 70-71с.
12. Коваленко Л.В., Шевченко К.А. Трудова міграція в Україні. Сучасна соціально-економічна система: парадигма, завдання і тенденції у 2-х частинах. Ч.2. С. 91 Зб. наук. Праць, наук.ред. В.С. Лукач Ніжин, 2018. 196-198с.
13. Коваленко Л.В. Шляхи покращення якості трудового життя колективу. Економічний вісник університету. лютий 2020.
15. Пілявський В. І. Організація праці на робочому місці як засіб ефективного використання потенціалу підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 20.

16. Оплата праці в сільськогосподарському виробництві. Аврамчук О.А., Балан О.Д., Вітвіцький В.В., Лузан Ю.Я., Павленко В.В., Шкільов О.В. Київ: Центр «Агропромпраця», 2020. 464 с.
17. Оплата праці в сільськогосподарському виробництві. Київ: «Агропромпраця», 2019. 464 с.
18. Петюх В.М. Управління персоналом. Київ: КНЕУ, 2020.
19. Уманська В.Г., Школьна Д.Р. Особливості організації контролю та нормування праці в умовах ринкової економіки. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. Вип. 9. 2017. С. 935—939.
20. Щекин Г. Організація і управління. Київ: МАУП, 2012. 832 с.

Інформаційні ресурси

21. Законодавство України. Вебсторінка. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>.
22. Державна служба статистики України. Вебсторінка. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
23. Міністерство соціальної політики України. Вебсторінка. URL: <http://www.msp.gov.ua>.
24. Міністерство економіки України. Вебсторінка. URL: <http://www.me.gov.ua>.
25. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Вебсторінка. URL: <http://www.agro.me.gov.ua>.
26. Національної служби посередництва і примирення. URL: www.nspp.gov.ua
27. Федерація роботодавців України. Вебсторінка. URL: <https://fru.ua>.
28. Федерація роботодавців АПК та продовольства України. Вебсторінка. URL: <http://fr-agro.org.ua>.
29. Український НДІ «Укראгропромпродуктивність». Вебсторінка. URL: <http://uapp.kiev.ua>.